

بسمه تعالی

**نحوه ایجای تعهدات قراردادی و ضمانت اجرای آن
در حقهق ایران و انگلستان**

مؤلف

علی اصغر کارگر (کارشناس ارشد فوقی خصوصی)

حسین کارگر (قاضی دادگستری)

۱۳۹۸

مؤسسه آموزشی تألیفی ارشدان

سرشناسه	: کارگر، علی اصغر، ۱۳۶۷-
عنوان قراردادی	: ایران. قوانین و احکام Iran. Laws, etc.
عنوان و نام پدیدآور	: نحوه ایفای تعهدات قراردادی و ضمانت اجرای آن در حقوق ایران و انگلستان/ مولفین علی اصغر کارگر، حسین کارگر.
مشخصات نشر	: تهران: موسسه آموزشی تألیفی ارشدان، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	: ۲۰۰ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۲۵۱-۰۸۸-۶
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه: ص. [۱۹۵] - ۲۰۰.
موضوع	: تعهدات (حقوق) — ایران
موضوع	: تعهدات (حقوق) — انگلستان
موضوع	: قراردادها — ایران
موضوع	: قراردادها — انگلستان
موضوع	: قراردادها — مطالعات تطبیقی
موضوع	: حقوق تطبیقی
موضوع	: تعهدات (نقه)
شناسه افزوده	: کارگر، حسین، ۱۳۵۸-
رده بندی کنگره	: KMH810
رده بندی دیویی	: ۳۴۶/۵۵۰۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۹۲۴۱۱۱
Obligations (Law) -- Iran	
Obligations (Law) -- Great Britain	
Contracts -- Iran	
Contracts -- Great Britain	
Contracts -- Comparative studies	
Comparative law	
Obligations (Islamic law)	

ارشدان

مؤسسه آموزشی تألیفی ارشدان

نحوه ایفای تعهدات قراردادی و ضمانت اجرای آن در حقوق ایران و انگلستان	■ نام کتاب:
علی اصغر کارگر - حسین کارگر	■ تألیف:
آموزشی تألیفی ارشدان	■ ناشر:
اول	■ ویرایش:
اول ۱۳۹۸	■ نوبت چاپ:
www.irantypist.com	■ حروفچینی و صفحه آرایی:
www.irantypist.com	■ طراح و گرافیکست:
۹۷۸-۶۲۲-۲۵۱-۰۸۸-۶	■ شابک:
۱۰۰۰	■ شمارگان:
www.arshadan.com	■ مرکز خرید آنلاین:
www.arshadan.net	■ مرکز بخش و توزیع:
۰۲۱۴۷۶۲۵۵	■ قیمت:
۳۵۰۰ تومان	

مقدمه / ۱۱

اهمیت و ضرورت پژوهش..... ۱۵

فصل اول: کلیات (مفاهیم، مبانی و تاریخچه) / ۱۷

مفاهیم.....	۱۸
تعدی و تفریط.....	۱۸
قرارداد یا عقد.....	۱۸
حق.....	۱۸
خسارت.....	۱۸
شخص مسؤول.....	۱۹
مفهوم اجل.....	۱۹
مفاهیم مرتبط با مالکیت.....	۲۰
حق انتفاع.....	۲۰
حق ارتفاق.....	۲۰
تعدی و تفریط.....	۲۰
مفاهیم مربوط به حقوق مالی.....	۲۱
حق عینی.....	۲۱
حق دینی.....	۲۱
حقوق معنوی یا حق شرکاء.....	۲۱
مبانی نظری پژوهش.....	۲۲
اصول حاکم بر عقود و قراردادها.....	۲۲
اصل لزوم عقود.....	۲۲
اصل جبران خسارت.....	۲۳
اصل صحت.....	۲۳
اصل تاثیر عرف در معاهدات.....	۲۳

۲۴.....	انجام دادن کار موضوع قرارداد.....
۲۴.....	مقدور بودن.....
۲۴.....	مشروع بودن.....
۲۵.....	دارا بودن منفعت عقلایی.....
۲۵.....	شرایط اساسی برای صحت معامله (قراردادها).....
۲۶.....	قصد و رضای طرفین قراردادها.....
۳۵.....	شرایط اساسی برای صحت شروط ضمن عقد.....
۳۶.....	خسارای ناشی از عدم انجام تعهد و روشهای برخورد با آن.....
۴۰.....	خسارات عدم اجرای تعهد.....
۴۱.....	میزان جرمان خسارت.....
۴۲.....	اثر عقود نسبت به اشخاص ثالث.....
۴۳.....	شروط ضمن عقد.....
۴۴.....	اقسام شروط ضمن عقد.....
۴۵.....	راه های حل اختلاف در قراردادها.....
۴۵.....	مذاکره طرفین قرارداد جهت سازش.....
۴۵.....	مذاکره کارشناسان طرفین جهت سازش.....
۴۶.....	حل (رسیدگی) اختلاف از طریق داوری.....
۴۶.....	سقوط تعهدات در قرارداد (ماده ۲۶۴ قانون مدنی).....
۴۸.....	ماهیت اجرای تعهد قراردادی.....
۴۹.....	لزوم اراده انشایی همه طرف های اجرای تعهد قراردادی.....
۴۹.....	نظریه عقد معین بودن ماهیت حقوقی اجرای قرارداد.....
۵۱.....	نظریه قرارداد بودن ماهیت حقوقی اجرای قرارداد.....
۵۲.....	توجیه ماهیت حقوقی اجرای قرارداد از باب ایقاع.....
۵۳.....	اجرای قرارداد به عنوان واقعه حقوقی.....
۵۳.....	نبودن عمل حقوقی تحت ماهیت اجرای قرارداد.....
۵۵.....	اجرای قرارداد، ماهیت واحد دارد یا متعدد.....
۵۹.....	رابطه اجرای تعهد قراردادی با ایفای تعهد و پرداخت.....
۶۰.....	پیشینه تاریخی.....

فصل دوم: اعتبار انواع قراردادهای از حیث زمان و مهلت عادلانه برای اجرای تعهدات / ۶۵	
۶۶..... خسارات قراردادی	
۶۷..... آزادی قراردادهای	
۶۸..... قانون	
۶۹..... نظم عمومی	
۷۰..... اخلاق حسنه	
۷۰..... آثار آزادی قراردادهای	
۷۱..... مبنای حقوقی پذیرش اصل توافق بر خسارت	
۷۱..... قانون (مصوب ۱۳۰۰ قانون مدنی)	
۷۲..... اصل تساوی	
۷۳..... لزوم وفای به عهد	
۷۳..... لزوم جبران خسارت و ضرر بی تقصیر	
۷۴..... اصل صحت	
۷۴..... ویژگیها و عملکرد شرط - اثر تعللی	
۷۴..... مبنای خسارت توافقی	
۷۵..... ماهیت شرط خسارت توافقی	
۷۶..... ویژگیهای شرط خسارت توافقی	
۷۷..... شرایط اعتبار و استحقاق خسارت توافقی	
۷۸..... عدم انجام تعهد	
۸۰..... تأخیر در اجرا	
۸۱..... تمایل دادگاهها به مداخله	
۸۲..... استناد به قاعده عدل و انصاف	
۸۳..... استناد به قوانین و مقررات	
۸۴..... شرایط و ویژگیهای تأخر وفا به عقد	
۸۵..... نامقدور بودن مطلق یا نسبی	
۸۶..... قدرت بر تسلیم شرط واقعی یا شرط علمی	
۸۷..... اشتراط قدرت بر تسلیم یا مانعیت عجز	
۸۷..... زمان اعتبار قدرت بر تسلیم و اثر تعذر طاری	
۸۸..... عقیم شدن قرارداد	

۸۹	تعیین قانون حاکم بر قراردادهای
۹۰	امارت مشخص تعیین قانون صلاحیتدار
۹۲	تعیین حدود اراده متعاملین
۹۴	اثبات عدم اجرا قراردادهای
۹۵	تعهدات به نتیجه
۹۶	تعهدات به وسیله
۹۷	تقصیر عمدی و تقصیر غیر عمدی متعهد در اجرای قرارداد
۹۸	ملاک و ضابطه تشخیص تقصیر عمدی و غیر عمدی متعهد در اجرای قرارداد
۹۹	تقصیر عمدی متعهد در قراردادهای و مسئولیت مدنی
۹۹	اعتبار انواع قراردادهای مدت زمان
۱۰۰	بیع نقد
۱۰۳	بیع نسبه
۱۰۵	بیع سلف
۱۰۷	بیع کالی به کالی
۱۰۷	مهلت عادلانه و عدم امکان اجرای قرارداد
۱۰۸	مهلت عادلانه و عسر و حرج
۱۰۹	مهلت عادلانه و تعدیل قضایی
۱۱۰	قلمرو اسباب مهلت عادلانه
۱۱۰	قلمرو مهلت عادلانه
۱۱۱	اسباب توجیه کننده مهلت عادلانه
۱۱۲	مقام صالح در اعطای مهلت عادلانه
۱۱۲	میزان مهلت عادلانه و نحوه محاسبه آن
۱۱۳	آثار مهلت عادلانه
۱۱۴	قانون حاکم بر قرارداد در حقوق ایران
۱۱۵	قانون حاکم بر ایجاد قرارداد
۱۱۶	قانون حاکم بر تعهدات قراردادی
۱۱۷	انتخاب قانون حاکم بر قرارداد
۱۱۸	قانون ملی و قانون بازرگانی بین المللی
۱۱۹	اصل آزادی طرفین (حاکمیت اراده)

۱۱۹	قابلیت اجرای قواعد امری.....
۱۲۰	قانون حاکم در صورت عدم انتخاب صریح قانون در قرارداد.....
۱۲۱	موافقتنامه های جامع کاهنده ابهامات.....
۱۲۱	مقایسه جریان رسیدگی به اختلاف در دادگاه داخلی و داوری در اجرای قرارداد.....

فصل سوم: ضابطه‌های تشخیص اسباب تملک در حقوق ایران و تطبیق آن با حقوق

انگلستان / ۱۲۷

۱۲۸	مشخصات تعهد و انواع تعهدات.....
۱۲۸	تعهد ماهیت تعهد، اوصاف و انواع آن.....
۱۳۰	ضمانت اجرای تعهدات.....
۱۳۳	شرط تعیین حساب مقصد ناشی از عدم اجرای تعهد یا تأخیر در اجرای آن.....
۱۳۴	ماهیت حقوقی تعهد و قابلیت خسارت.....
۱۳۵	آثار و احکام شرط تعیین خسارت.....
۱۳۶	مطالبه تضمین از متعهد؛ پیش از قرارداد، موعود تعهدات قراردادی.....
۱۳۶	جایگاه نظریه تضمین یک جانبه در تعهد.....
۱۳۶	جایگاه نظریه تضمین یک جانبه در حقوق موضوعه.....
۱۳۷	زمان اجرای تعهدات قراردادی و ضمانت اجرای آن.....
۱۳۷	انواع زمان اجرای تعهد قراردادی.....
۱۳۸	انواع قرارداد از جهت ذکر زمان اجرا در قرارداد.....
۱۳۹	الفاظ مبین زمان اجرای تعهد.....
۱۴۱	احکام اجرای تعهد مؤجل.....
۱۴۲	عدم پیش بینی زمان اجرا در قرارداد.....
۱۴۲	وجود قرائن مشخص کننده زمان اجرا.....
۱۴۳	عدم وجود قرائن مشخص کننده زمان اجرا (زمان اجرای تعهد مطلق).....
۱۴۴	انواع زمان اجرای تعهد قراردادی از جهت وقوع در عمل.....
۱۴۴	پراخت زودتر از موعود.....
۱۴۵	پرداخت سررسید.....
۱۴۵	پرداخت با تأخیر.....
۱۴۵	ضمانت اجرای تعهدات قراردادی.....

۱۴۷	حق حبس
۱۴۷	مبنای قاعده حق حبس
۱۴۸	شرائط و موانع حق حبس
۱۴۸	موانع اجرای حق حبس
۱۴۹	قلمرو حق حبس
۱۴۹	احکام و آثار حق حبس
۱۵۰	الزام به اجرای عین تعهد قراردادی
۱۵۱	مبنای قاعده الزام به اجرای عین تعهد
۱۵۱	شرائط و موانع اجرای قاعده
۱۵۴	ابزار الزام به اجرای تعهد
۱۵۵	راه‌های الزام به اجرای تعهد قراردادی
۱۵۷	احکام الزام به اجرای عین تعهد قراردادی
۱۵۹	انواع جبران خسارت نقض تعهدات قراردادی در حقوق انگلستان
۱۵۹	خسارت جبرانی یا ترمیمی
۱۶۰	خسارت متوقع
۱۶۱	خسارت اتکابی
۱۶۴	خسارات غیرمادی یا معنوی
۱۶۵	خسارت استرداد یا اعاده‌ای
۱۶۷	خسارت اسمی
۱۶۷	خسارت تنبیهی یا تهریبی
۱۶۸	محدودیت‌های مطالبه خسارت در حقوق انگلستان
۱۶۸	بعید بودن
۱۶۹	نظریه تخفیف
۱۷۱	مشارکت زیان دیده در ورود زیان (تقصیر زیان دیده)
	مکتب‌های تفسیر مفاد قرارداد بر حسب مصلحت فردی و اجتماعی و میزان پذیرش این مکاتب در
۱۷۳	حقوق ایران و انگلستان
۱۷۳	مکتب‌های تفسیر مفاد قرارداد بر حسب مصلحت فردی و اجتماعی
۱۷۶	میزان پذیرش مکاتب اصالت فردی و اجتماعی در حقوق ایران و انگلستان
۱۸۱	ابزارهای تفسیر قرارداد در حقوق ایران و انگلستان

۱۸۱		بررسی ابزارهای تفسیری برخاسته از قرارداد
۱۸۶		تعلیق تعهدات در قراردادهای متقارن و غیر متقارن در حقوق انگلستان
۱۸۷		در نقض صریح قرارداد
۱۸۸		در نقض ضمنی قرارداد
۱۹۰		نتیجه
۱۹۴		پیشنهادهای

منابع / ۱۹۵

۱۹۵		الف) منابع فارسی
۲۰۰		ب) منابع غیرفارسی

مقدمه

امروزه در حقوق تعهدات، اصل ثبات یا استحکام قراردادها را، به عنوان یک قاعده کلی و عمومی به رسمیت می‌شناسند. نتیجه عملی این اصل، الزام طرفین به پایبندی به انجام تعهدات مندرج در قرارداد است. اگرچه ساده‌ترین راه برای پایان قرارداد، پایبندی طرفین به مفاد آن است، اما در برخی موارد، دلایلی وفای به عهد دشوار و گاه غیرممکن می‌گردد. عدم امکان اجرای قرارداد، ممکن است به سبب بی‌مبالاتی و تقصیر طرفین قرارداد، یا به‌گونه‌ای قابل انتساب به آنان باشد. این اشکال نیز وجود دارد که متعاقدين نقشی در شرایط بوجود آمده نداشته باشند به عبارت دیگر نام نشدن تعهد، خارج از خواست و اراده آنان باشد.

اطمینان به پایبندی متعهد به انجام تعهدات، یکی از عللی است که اشخاص را برای انعقاد قرارداد با یکدیگر متقاعد می‌کند؛ زیرا طبق حکم عقل برای عقلای عاقل، شخصی که به پایبندی، طرف مقابل به تعهد، اطمینان نداشته باشد قراردادی را منعقد نمی‌کند. حتی در فرض حصول شک و تردید؛ عقل حکم می‌کند که در هنگام انعقاد قرارداد، از متعهد برای پایبندی به تعهدات قرارداد تضمین اخذ گردد. بطور کلی طلبکار از به عریق می‌تواند به پایبندی متعهد به تعهدات اطمینان پیدا کند:

الف) گاه این اطمینان با تضمینی که قانونگذار در نظر گرفته حاصل می‌شود. آنچه قانونگذار در ماده ۱۲۹ قانون اجرای احکام مدنی پیش بینی نموده، مثالی واضح در راستای این نوع تضمین است؛ زیرا در این ماده قانونگذار پیش بینی کرده است که بعنوان تضمین «... برنده مزایده باید ده درصد از بها را فی المجلس به عنوان سپرده به قسمت اجرا تسلیم نماید...».

ب) از دیگر اقسام تضمین، تضمینی است که طرفین معامله با توافق همدیگر، برای متعهد له تدارک می‌بینند. ماده ۲۴۱ قانون مدنی بعنوان قاعده، حاکی از جواز چنین تضمینی در نظام حقوقی ایران است: «ممکن است در معامله شرط شود که یکی از متعاملین برای آنچه که بواسطه معامله مشغول الذمه می‌شود رهن یا ضامن بدهد».

ج) قسم سوم از تضمین که موضوع مقاله حاضر است تضمینی است که برای اطمینان از انجام بهنگام تعهدات متعهد از وی مطالبه می‌شود؟ وجود نصوصی در حقوق موضوعه تعدادی از کشورها، نظیر: آمریکا و سوئیس و برخی از اسناد مهم بین المللی در حوزه تجارت بین المللی، نظیر: کنوانسیون بیع بین المللی کالا و اصول تجاری قراردادهای بین المللی بر پذیرش این شیوه از تضمین دلالت دارد.

برخلاف جواز تضمین قانونی و قراردادی؛ در حقوق ایران، قانونی که بطور شفاف و قاعده مند، بر جواز چنین تضمینی دلالت کند، وجود ندارد. در آراء فقها نیز نمی‌توان چنین تضمینی را یافت؛ زیرا این تجربه استکاری برای مقابله با نقض احتمالی قرارداد است؛ و این در حالی است که فقهاء برای مقابله با عهده‌کنی متعهد در تعهدات قراردادی، فرارسیدن زمان انجام تعهد را لازم می‌دانند. با این وجود، قانونگذار ایرانی در موارد قابل توجهی برای مقابله با عهده‌شکنی احتمالی متعهد در وعده مقارن، استحقاق متعهد له برای مطالبه تضمین از متعهد را پیش بینی کرده است.

در حقوق ایران مبحث عقد و قرارداد از مباحث مهمی است که قواعد آن در قانون مدنی کشور متمرکز شده است. در این قانون عقد و قرارداد هر دو به یک معنی بکار رفته است، ولی همانطور که خواهیم دید تمایز ظریفی نیز بین این دو وجود دارد. در قانون مدنی ایران براساس نظریات فقهی کلمه «عقد» برای تبیین آن دسته از قراردادهایی که در فقه اسلامی به طور خاص و روشن و تحت عنوانهای مشخص ذکر شده‌اند بکار رفته است که از آنها به «عقود معین» یاد میشود مانند بیع و اجاره، در حالی که «قرارداد» به عنوان لغتی عام هم گروه اخیر و هم هر نوع عقد دیگری که نام آنها در قانون برده نشده ولی مخالفتی هم با آن ندارد را در بر میگیرد که به آنها «عقود نامعین» نیز می‌گویند. بخش دیگری از قانون مدنی به شروط قراردادی اشاره دارد که همچون مبحث قبل، از فقه اسلامی سرچشمه گرفته و به طور دسته‌بندی شده در قانون مدنی ایران گنجانیده شده است. معنای لغوی شرط عبارت است از قرار، پیمان، عهد، و تعلق امری به امر دیگر. در حقوق شرط عبارت است از تعهدی که شخصی به عهده میگیرد و در متن قراردادی وارد می‌شود. قرارداد امری اعتباری است که

بر اساس اراده و خواست طرفین ایجاد می‌شود. همین وصف سبب شده است که تحلیل این پدیده چندان به راحتی صورت نگیرد. زیرا اراده خلاقه طرفین تنها منبع تحلیل عقد نیست و از نظر قانونگذاران و اصول حقوقی نیز ملزوماتی وجود دارد که بیانگر شرایط معتبر دانستن عمل حقوقی صورت گرفته است.

تردیدی نیست که عرف در تنظیم روابط حقوقی، به تحلیل‌های حقوقدانان وابسته نیست و مبتنی بر نیاز خود رفتار می‌کند. بر همین اساس بررسی نقش توانایی متعهد در اعتبار و اجرای قرارداد نیز از جهت عرفی منعی ندارد و معمولاً اتفاق می‌افتد. بنابراین ضروری است با تحلیل آنچه در عرف اتفاق می‌افتد و تطبیق آن با اصول و ضوابط حقوقی، ماهیت و اعتبار آن مورد ارزیابی قرار گیرد.

امروزه ما به می‌توانیم خود را از آن سابقه فکری رها شده بدانیم و نه می‌توانیم آن را بدون تحلیل بپذیریم و بنا به معضالت حقوقی مردم، بر اساس آرمانهای دینی، جواب بدهیم. از طرف دیگر، نظامات حقوقی دنیا مشترکاتی وجود دارد که تا حدود زیادی قابل اخذ و بررسی است. از این رو، در تئوری که نديشمندان یک ملت باید راه قانونگذاران خود را باز نمایند تا بتوانند از یک متد متداول و هماهنگ با سایر نظامهای حقوقی، در زمینه اجرای تعهدات قراردادی برخوردار شوند و به سمت هدف مدنظر این تحقیق است، که مسلماً به دلیل اولین کار بودن به خاطر تطبیقی بودن با سیستم انگلستان، ناقص و پر از خطا خواهد بود، لکن راهگشای آیندگان تیزبینی خواهد بود که ثالثاً در حل معضالت حقوقی بنمایند. قرارداد از حیث تعیین نحوه ایفای آن به قراردادهایی که در آنها توافق بر انجام تعهد شده است و قراردادهایی که در آنها توافق بر نحوه و زمان آن شده است، تقسیم می‌شوند. که اگر تعیین نشده باشد عرف حاکم بر تعیین زمان و نحوه ایفای تعهد است و در مورد تقسیم بندی از حیث انجام تعهد به ایفای تعهد در زمان معین و ایفای تعهد بر اساس عرف بازار و نیز ایفای تعهد زودتر از موعد تقسیم می‌شود. ضمانت اجرای تعهد قراردادی نوعی بازتاب حقوق متعهدله علیه تخلف متعهد است و متعهدله باید سعی کند حق و طلب خود را اولاً حفظ کند.

ثانیاً از اموال متعهد آن را به اجرا درآورد و ضمانت اجرایی که در قانون ایران و تقریباً انگلستان در مورد عدم انجام تعهدات قراردادی وجود دارد عبارت از: حق حبس، الزام به اجرای عین تعهد، ایفای تعهد توام با جبران خسارت که در مورد حق حبس تفاوت چندانی بین دو نظام حقوقی نیست اما در مورد اجرای عین تعهد و ایفای تعهد توام با جبران

خسارت تفاوت‌های اساسی مابین حقوق ایران و انگلستان وجود دارد که در مورد اجرای عین تعهد حقوق ایران پیشرو است و اجبار به انجام عین تعهد قراردادی را بر همه چیز مقدم می‌دارد و دست دادرسان را در این امر باطل گذاشته است ولی در مورد ایفای تعهد توام با جبران خسارت قانون خاصی در ایران دیده نمی‌شود بالعکس در مورد این ضمانت اجرا (ایفای تعهد توام با جبران خسارت) حقوق انگلستان پیشرو قوانین بسیاری از دیگر کشورها است و قانون بیع بین المللی کالا موید امر در این مورد می‌باشد که کشور انگلستان بدون هیچ شرطی عضو آن می‌باشد در صورتی که ایران با دو شرط استثنا به عضویت آن درآمده است.

در حقوق انگلستان جدای از اینکه چه نوع عقدی ایجاد شود نحوه ایفای تعهد متفاوت است، نحوه و مکان اجرای تعهد بصورت صریح یا ضمنی می‌باشد، در صورتی که فروشنده محل تجارت داشته باشد، محل تسلیم محل تجارت اوست، و در صورت نداشتن محل تجارت، محل سکونت و محل تسلیم می‌باشد جز اینکه اگر موضوع عقد بیع کالای معین باشد، که بنا بر علم طرفین در زمان انعقاد عقد در محل دیگری است، در این صورت محل تسلیم محل مزبور می‌باشد (اندرز، ۱۳۳۴، ص ۱۱۱).

در خصوص ایفای تعهد به نحو تسلیم باید گفت نوعی از تسلیم در حقوق انگلیس با عنوان تسلیم اقساطی وجود دارد که عنوان می‌دهد در مواردی که به نحو دیگری توافق شود خریدار کالا ملزم نیست کالا را به نحو اقساطی تسلیم نماید و باید بصورت یکجا ایفای تعهد تسلیم صورت پذیرد اما در خصوص تسلیم اقساطی در حقوق انگلیس قاعده‌ای وجود دارد که در حقوق ایران به چشم نمی‌خورد به نحوی که این امر در قانون بیع بین المللی کالا نیز اشاره گشته است و آن عبارت است از اینکه چنانچه کالا به نحو اقساط تسلیم شود و قصوری از ناحیه فروشنده صورت گیرد خریدار می‌تواند نسبت به جبران خسارت اقدام نماید اما بنوعی که اوال شروط ضمن عقد رعایت شود و ثانیاً مشخص شود آیا نقض ایفای تعهد قابل تجزیه می‌باشد یا خیر؟ که اگر قابل تجزیه باشد فقط می‌تواند مطالبه جبران خسارت نماید و اگر قابل تجزیه نباشد حق فسخ نیز خواهد داشت که در حقوق ایران به حق فسخ اشاره مطلق گشته و در هر حال خریدار حق فسخ پیدا می‌کند که نمونه آن خیار عیب می‌باشد (اندرز، ۱۳۳۴، ص ۱۵۲).